

Mosegrise i nordmannsgran

Af Hans Peter Ravn¹⁾, Jens Lodal²⁾ & Claus Jerram Christensen³⁾

1) Skov & Landskab, KU (LIFE), 2) Skadedyrlaboratoriet, Aarhus Universitet, 3) Dansk Juletræsdyrkerforening

I forsommeren 2008 dukkede der flere forespørgsler op fra især sjællandske lokaliteter vedrørende problemer med mosegrise. Dette er for så vidt ikke overraskende, da et tidligt og varmt forår betyder en stor bestand af mosegrise. Nordmannsgran står almindeligvis ikke så højt på spisesedlen hos mosegrise, men mangel på egnet føde kan føre til barkgnav og fortæring af hele rodnettet med plantedød til følge - særligt i nyplantninger. Bekæmpelse er vanskelig på grund af det uregelmæssige gangsystem og mosegrisens evne til hurtigt at flytte ind fra naboarealerne.

Kender du fornemmelsen af, at dine hæle synker i, når du går rundt på dine nyplantede juletræsarealer? Og ser du samtidigt muldskud og pletvist udgåede træer? - så kan mosegrisen meget vel være flyttet ind på dine arealer som en uønsket gæst.

Mosegrisen (*Arvicola terrestris*) kaldes af og til for vandrotte eller jordrotte, men er ikke en rotte. Den hører ligesom markmusen til studs-musene, der alle har en afstumpet snude, små ører, korte lemmer og kort hale. Faktisk er mosegrisen Danmarks største studsmus med en kropslængde på 12-22 cm og en hale på knapt det halve af kroppens længde (figur 1).

Biologi

Mosegrisen holder af fugtigt terræn og er en fortrinlig svømmer, men den findes også langt fra vand. Den har vist en tendens til at sprede sig til stadig mere tørre områder. I Danmark er mosegrisen almindeligt udbredt over det meste af landet. Den findes dog ikke på en del større øer, f.eks. Anholt, Læsø, Samsø og Bornholm samt på Lolland-Falster og Møn.

Mosegrisen tilbringer i lighed med muldvarpen en stor del af sit liv under jordens

Figur 1. Mosegrise. Størrelsen uden hale er 12-22 cm. Foto: Adrian Pingstone, Wikipedia.

overflade, og det kan være svært at se forskel på de to arters gravevirksomhed. Man kan kende mosegrisens gangsystemer fra muldvarpens ved, at mosegrisens muldskud er mere uregelmæssige. Hos mosegrisen hænger de underjordiske gange typisk sammen med overjordiske væksler, hvilket er særligt tydeligt om sommeren. Meget typisk har mosegrisen huller med en diameter på 5-8 cm eller større mellem skuddene. Muldvarpen har derimod et (næsten) lukket gangsystem, og der ses kun spor efter huller i skuddene, som muldvarpen har lukket efter sig. Mosegrisen kan på områder med

let eller luftig jord have gangsystemer uden skud, men hullerne findes spredt i vegetationen. Mosegrisen er endvidere en planteæder, mens muldvarpen lever af dyrisk føde som regnorme og insekter. Gnav på planter og deres rødder i forbindelse med gangsystemerne afslører derfor med sikkerhed, at der er tale om mosegrise. Selv om muldvarpen godt kan rode et lille nyplantede træ så løst, at det går ud, vil den aldrig gnave af det (figur 2).

Mosegrisen kan herhjemme yngle fra april til november og får i yngleperioden almin-

Figur 2. Muldskud på arealet uden skader på træerne vidner om den "køddædende" muldvarp og ikke mosegrisen, som er planteæder. Foto: Claus Jerram Christensen.

deligvis op til 4-5 kuld med ialt ca. 20 unger. Disse er forplantningsdygtige allerede i 2-måneders alderen, men mosegrisens

store formeringsevne kompenseres i nogen grad ved en ret kort levetid, idet den normalt højest lever en 15-20 måneder. Har vi

et tidligt, varmt forår, vil der være en stor bestand om efteråret og dermed stor risiko for skader i løbet af vinteren.

Skader

Grønne plantedele synes at udgøre mosegrisens hovedføde, men den æder næsten al slags plantekost, og det er især rodnavet om vinteren, der har gjort mosegrisen til et frygtet skadedyr. Lejlighedsvis forekommer der betydelige barkgnav i kulturer med ædelgran (figur 3), og særligt i nyplantede kulturer kan skaderne føre til en betydelig efterbedring, som dog ikke bør foretages, førend bestanden af mosegrise er under kontrol.

Bekæmpelse

En fuldstændig udryddelse af mosegrise er vanskelig, da der altid vil være enkelte individer, man ikke får ram på. Eksistensen af disse tilbageblivende individer betyder - qua deres store frugtbarhed og stærke tendens til at sprede sig - at man ved "total" bekæmpelse på et mindre område kun får en forholdsvis kortvarig virkning, da mosegrise fra naboområder hurtigt vil invadere det rensede areal. Det vil derfor være en fordel at få iværksat en større samlet bekæmpelse over større arealer.

Ædegifte

Af ædegifte til bekæmpelse af mosegrise findes to typer med bromadiolon som aktivstof. Den ene er majs imprægneret med bromadiolon, og dette produkt kan bedst anvendes i perioden oktober - april, fordi mosegrisen i hele sommerperioden ikke er villig til at æde tørre majs. Den anden type er udskårne æblestykker, som tilsættes en bromadiolon-opløsning. For begge typer gælder, at de kun må anvendes i forbindelse med erhvervsmæssig drift.

Giftgas

Fosforbrinteudviklende pellets, som almindeligt bruges til muldvarpebekæmpelse, må anvendes, men kun af personer, der har gennemført et særligt kursus, som arrangeres af Skadedyrlaboratoriet (Århus Universitet). Fosforbrinte er en giftgas, og fosforbrinteudviklende midler hører til de bekæmpelsesmidler, der har betegnelsen "meget giftig". Dette er baggrunden for kravet om, at brugere skal have gennemgået et særligt kursus. Hvis man ønsker bekæmpelse med fosforbrinteudviklende

Dansk Skovkontor A/S

Mærkning/udvisning af juletræer

Etiketter, hæftetænger og klammer m.m. lagerføres hos Dansk Skovkontor A/S. Etiketen 20 X250 mm, ideel til formmarkering/udvisning før kunde påsætter egne etiketter.

Dansk Skovkontor A/S . Tlf. 57 83 01 10
Mail: post@dansk-skovkontor.dk . www.dansk-skovkontor.dk

Figur 3. Vintergnav på rødder af nordmannsgran kan særligt i nykulturer få fatale konsekvenser. Foto: Claus Jerram Christensen.

HJORTHEDE PLANTESKOLE A/S

Kvalitet fra producent til
dyrker

Tlf. +45 86 68 64 88 • Fax +45 86 68 64 40
mail@hjorthede.dk • www.hjorthede.dk

pellets, må man henvende sig til kommunens tekniske forvaltning eller til et firma, der foretager skadedyrsbekæmpelse. Fosforbrinteudviklende pellets bruges bedst forår

og efterår, mens virkningen ikke altid er helt tilfredsstillende i højsommeren, hvor mosegrisen kan have utroligt mange huller ned til sit gangsystem.

Anvendelse af karbid eller opfyldning af gangene med vand kan ikke anbefales som sikre og effektive metoder. I nogle tilfælde har man haft udbytte af at lede udstød-

Figur 4 Typisk mosegri-
sehul i vegetationen med
veksler gående ud fra
hullet. Den kasseformede
træfælde sættes direkte
oven på hullet. Foto: Jens
Lodal.

ningsgas fra en bil, traktor eller lignende ned i gangene, men metoden er ret usikker. Opsætning af lydapparater i områder med mosegrise kan heller ikke anbefales som en anvendelig metode til bekæmpelse af disse dyr.

Fælder

Brug af fælder er en metode, der må anvendes af alle, og når man først har fået lidt erfaring med fælder, er resultatet som oftest også godt.

En kasseformet mosegrisefælde af vandfast krydsfiner (figur 4) er nem at bruge, da den blot skal anbringes over et af mosegrisens mange huller. Mosegrisen fanges levende og må derfor aflives bagefter.

Af andre fældetyper kan muldvarpesakse og rottesmækfælder også anvendes, og i disse fælder dræbes dyret ved fangsten. Muldvarpesakse er lige så anvendelige til mosegrise som til muldvarpe, og saksen anbringes på samme måde for de to dyr (figur 5).

Man lokaliserer først mosegrisens gang ved at stikke en tynd pind i jorden. Med en planteske graver man så et hul ned til gangen. Det skal være lige akkurat så stort, at der er plads til at få saksen placeret i gangen. Først fjerner man eventuel løs jord,

Figur 5 Muldvarpesaksen placeres sådan, at mosegrisen skal gå igennem fælden når den kravler i gangsystemet. Saksen bør tildækkes med f. eks. græstørv og lidt løs jord ovenpå. Foto: Jens Lodal.

herefter placeres saksen sådan, at mosegrisen støder mod udløseren, når den passerer gennem gangen. Hullet lukkes igen med en fast græstørv, og stedet markeres. Mosegrisen dræbes som regel øjeblikkeligt, når den

udløser saksen. Nogle anbringer en omvendt urtepotte oven over saksen, men det kan være besværligt at skulle slæbe rundt med mange urtepotter, når man skal bekæmpe på et lidt større areal.

Fælder som sakse og rottesmækfælder kan købes hos korn- og foderstoffirmaer, isenkræmmere og i forretninger for haveartikler og lignende, mens den kasseformede fælde (i figur 4) kaldes RM Mosegrisefælden og kan købes hos producenten:

Scan-kill
Kolloparken 18
9200 Aalborg
Tlf.: 31 17 00 11
Mail: mail@scan-kill.dk

Læs mere

Bekæmpelse af mosegris. Videnblad Pyntegrønt nr. 5.7-2, Juli 2000. Skov & Landskab. Moregris. Vejledning fra skadedyrslaboratoriet. <http://www.dpil.dk/dpil2005/HTML/mosegris.htm>

Scan-Sprayer Tågesprøjte

- sprøjter dine juletræer bedst !!

Scan-Sprayer Tågesprøjter har de seneste 4 - 5 år været den mest solgte sprøjte til juletræskulturer - og ikke uden grund;" Et kraftigt galvaniseret chassis, effektiv pumpe-teknik og ikke mindst markedets kraftigste blæser, sikre effektiv sprøjtning og stor kapacitet under alle forhold.

Scan-Sprayer Tågesprøjter fåes som liftsprøjte op til 1.000 liter og trailersprøjter op til 5.000 liter med udblæsning i 3 varianter; én side, Twin til begge sider eller som svingbar. Sprøjter op til 55 meter vandret og 25 meter lodret.

Tjek www.scan-agro.dk for priser og detaljer.

9560 Hadsund • Tlf. +45 96 52 06 00
4100 Ringsted • Tlf. +45 57 66 00 30
www.scan-agro.dk info@scan-agro.dk